

SILESIA

TRAM NEWS

ISSN 2299-2790

AKTUALNOŚCI

Mikołaj jeździł tramwajami

»» str. 3

SPACERY PO REGIONIE

Z uśmiechem na Smutną Górę

»» str. 6-7

WYDARZENIA

Boże Narodzenie na Śląsku i w Zagłębiu

»» str. 8-9

Otwarcie linii wzdłuż ulicy Grundmanna w Katowicach

»» str. 4

Fot. Mariusz Banduch

Jedźmy razem

Przed końcem 2023 roku mamy bardzo dobrą wiadomość. Od piątku 22 grudnia tramwaje liniowe rozpoczną eksploatację nowej linii tramwajowej wzdłuż ulicy Grundmanna w Katowicach. Wybudowany odcinek łączy dwie magistralne linie tramwajowe biegnące ulicą Gliwicką i ulicą Chorzowską. Warto wiedzieć, że jest to pierwszy nowy fragment sieci tramwajowej w Katowicach od 1947 roku! Będzie nią kursować linia nr 25. O ukończonym zadaniu, będącym częścią „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską, piszemy na stronie 4. Dodajmy, że na finalnym etapie jest też kilka innych ważnych inwestycji prowadzonych przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A. O szczegółach informować będziemy już w najbliższych dniach i tygodniach, a w tym numerze zachęcamy do zapoznania się z bieżącym raportem z placu budowy na stronie 5. W grudniowym wydaniu naszego czasopisma nie mogło oczywiście zabraknąć akcentów świątecznych. Na stronie 3 zamieszczamy relację z tramwajowej podróży świętego Mikołaja, natomiast na stronach 8 i 9 opisujemy najciekawsze zwyczaje bożonarodzeniowe na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Nasi najmłodsi Czytelnicy zapewne ucieszą się z całostroniowej, świątecznej kolorowanki. Mamy też niespodziankę dla dorosłych – panoramyczną krzyżówkę, której rozwiązanie zajmie prawdopodobnie więcej czasu niż zwykle. A miłośnikom nietypowych podróży i wędrówek polecamy tekst o Chełmie Śląskim na stronach 6 i 7.

Życząc przyjemnej i relaksującej lektury, składam Państwu serdeczne życzenia z okazji Świąt Bożego Narodzenia. Niech będą one czasem radości, wytchnienia i rodzinnych spotkań, a Nowy Rok niech przyniesie pokój i szczęście!

Bolesław Knapik
Prezes Zarządu Spółki Tramwaje Śląskie S.A.

WSZYSTKIM PASAŻEROM I CZYTELNIKOM

życzymy Świąt Bożego Narodzenia
wypełnionych radością i miłością, niosących spokój i wytchnienie od codziennych trosk.
Niechaj nadchodzący nowy rok obfituje w szczęście i sukcesy
we wszelkich podejmowanych działaniach.

Pracownicy i Zarząd Spółki
Tramwaje Śląskie S.A.

Komunikacja na Święta

W okresie zimowej przerwy świątecznej w szkołach (23–31.12.2023 r.), Świąt Bożego Narodzenia, Nowego Roku oraz Świąt Trzech Króli komunikacja tramwajowa będzie funkcjonowała wg poniższych zasad:

23.12.2023 r. (sobota):

- będą obowiązywały rozkłady jazdy ważne w soboty

24.12.2023 r. (niedziela – Wigilia Bożego Narodzenia):

- według rozkładów jazdy ważnych „w Wigilię” kursować będą linie tramwajowe: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 24, 25, 27, 29 i 38.

- zawiesza się funkcjonowanie linii nr: 0, 23, 30, 41 i 46.

25 i 26.12.2023 r. (poniedziałek i wtorek – pierwszy i drugi dzień świąt Bożego Narodzenia):

- linie nr: 4 i 10 będą kursowały wg rozkładów jazdy „w dni wolne od pracy” natomiast linia nr 2 wg rozkładów na „niedziele i święta”,

- linie nr: 0, 3, 5, 6, 7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 24, 25, 27, 29 i 38 będą kursowały wg rozkładów jazdy ważnych „w święta szczególnie”,

- zawiesza się funkcjonowanie linii nr 23.

27–29.12.2023 r. (środa – piątek):

- będą obowiązywały rozkłady jazdy ważne „w dni robocze (nieszkolne/niewakacyjne)”,

30.12.2023 r. (sobota):

- będą obowiązywały rozkłady jazdy ważne „w soboty”.

31.12.2023 r. (niedziela – Sylwester):

- według rozkładów jazdy ważnych „w Sylwestra” kursować będą linie tramwajowe: 0, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 38 i 49. Zawiesza się funkcjonowanie linii nr: 23, 30, 41 i 46.

UWAGA:

W związku z organizacją imprezy plenerowej na terenie Parku Śląskiego w Chorzowie pn. „Sylwestrowa Moc Przebojów” linie nr: 0, 6, 9, 15, 16, 19 i 25 w dniu 31.12.2023 r. będą kursowały wg rozkładów jazdy ważnych „w Sylwestra” zakładających obsługę powyższych linii w całości taborom o zwiększonej pojemności.

01.01.2024 r. (poniedziałek – Nowy Rok):

- linie nr: 4 i 10 będą kursowały wg rozkładów jazdy „w dni wolne od pracy” natomiast linia nr 2 wg rozkładów na „niedziele i święta”,

- linie nr: 0, 3, 5, 6, 7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 38 i 49 będą kursowały wg rozkładów jazdy ważnych „w święta szczególnie”.

- zawiesza się funkcjonowanie linii nr 23,

02–05.01.2024 r. (wtorek – piątek):

- będą obowiązywały rozkłady jazdy ważne „w dni robocze (szkolne)”,

06.01.2024 r. (sobota – Święto Trzech Króli):

- będą obowiązywały rozkłady jazdy ważne „w niedziele i święta”.

SILESIA
TRAMNEWS

Wydawca:

Agencja Mediów Lokalnych mediaL
41-500 Chorzów, ul. Katowicka 105/2, tel. 32 2413 374

Redaktor naczelny: Waldemar Kosior

Redaktor wydania: Andrzej Zowada

Druk:

POLSKA PRESS Sp. z o.o.

Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada

Fot. Aleksandra Starosta

Mikołaj jeździł tramwajami

Tradycyjnie, jak co roku, 6 grudnia na torach w miastach GZM pojawił się tramwaj specjalny, a na jego pokładzie... oczywiście Mikołaj! Jeździł wyjątkowym tramwajem, a z dziećmi spotykał się na wybranych przystankach tramwajowych, gdzie rozdawał drobne prezenty i pozował do zdjęć.

Aby dotrzeć do jak najszerszego grona dzieci spółka Tramwaje Śląskie S.A. postanowiła udostępnić Mikołajowi dwa tramwaje. – Nie wiemy, jak Mikołaj to robi, ale zapewnił nas, że będzie wraz ze swoimi pomocnikami w obu tramwajach i tak się też stało. Nie od dziś wiadomo, że Mikołaj potrafi takie rzeczy, więc nie dziwi nas, że pojawił się jednocześnie w obu naszych wyjątkowych mikołajowych tramwajach – mówi Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Tramwaje kursowały pomiędzy wagonami liniowymi, zatrzymując się na wybranych przystankach. Nie zabierały jednak pasażerów. Na przystanku Mikołaj i jego pomocnicy wysiadali, by zanim nadjedzie kolejny tramwaj, rozdać upominki i zrobić sobie pamiątkowe zdjęcia.

Jeden tramwaj wyruszył z zajezdni w Gliwicach i kursował po terenie górnośląskiej części sieci tramwajowej. Drugi rozpoczął swoją trasę w zajezdni w Będzinie i obsługiwał głównie zagłębiowską część sieci, choć w jednym z kursów zawitał też do Katowic. – Frekwencja jak zwykle dopisała. Na niektórych przystankach na Mikołaja i jego pomocników czekały tłumy dzieci z opiekunami. To miłe widzieć jak spotkanie z Mikołajem i nawet drobny upominek, wywołują na dziecięcych buziach uśmiech i powodują radość – zauważa Andrzej Zowada.

Fot. Aleksandra Starosta

Fot. Aleksandra Starosta

Fot. Jakub Grygiel

Otwarcie linii wzdłuż ulicy Grundmanna w Katowicach

Po 21 miesiącach od podpisania umowy, tramwaje liniowe rozpoczną eksploatację nowej linii tramwajowej wzdłuż ul. Grundmanna w Katowicach. To pierwszy nowy fragment sieci tramwajowej w Katowicach od 76 lat! Będzie nią kursować linia nr 25.

Ostatnia budowana od podstaw linia tramwajowa w Katowicach to przedłużenie linii od ówczesnej zajezdni przy Parku Południowym (Kościuszki) do pętli Brynów, oddane do użytku we wrześniu 1947 r. W późniejszych latach prowadzone były różne inwestycje tramwajowe, jednak na wytyczenie, budowę i oddanie do ruchu zupełnie nowego odcinka sieci tramwajowej w Katowicach trzeba było czekać 76 lat.

– Odcinek nowej linii tramwajowej wzdłuż ulicy Grundmanna jest krótki, ale ma znaczenie strategiczne. W przypadku organizowania uroczystości na Rynku daje on możliwość alternatywnego poprowadzenia ruchu tramwajowego. Na tym jednak się nie zatrzymujemy. Po wielomiesięcznym oczekiwaniu udało nam się otrzymać decyzję środowiskową. To kluczowy krok dla realizacji oczekiwanej inwestycji, jaką jest tramwaj na południe Katowic. To ponad 5-kilometrowa linia tramwajowa, która pozwoli z Kostruchy dotrzeć do centrum miasta w ok. 20 minut – powiedział Marcin Krupa prezydent Katowic.

Umowa na realizację robót podpisana została 16.03.2022 r. a zadanie realizowało konsorcjum firm: SPAW-TOR z Krakowa, Silesia Invest z Gliwic i Grotex z Zabrze. – To nie było zadanie łatwe do realizacji. Konsorcjum wykonawcze napotkało po drodze na szereg przeróżnych utrudnień i uciążliwości, ale ostatecznie wszystko zakończyło się sukcesem. Nowa infrastruktura została odebrana i uzyskała pozwolenie na użytkowanie od organów nadzorujących, a to znaczy, że od jutra tą trasą liniowe tramwaje będą wozić pasażerów – zaznaczył Bolesław Knapik, prezes Zarządu spółki Tramwaje Śląskie S.A.

W ramach zadania pn „Budowa linii tramwajowej wzdłuż ul. Grundmanna w Katowicach. Połączenie dwóch magistralnych linii tramwajowych funkcjonujących w układzie wschód – zachód biegnących ul. Chorzowską oraz ul. Gliwicką” wybudowano 1475 metrów toru pojedynczego (mtp) w różnych konstrukcjach (torowisko klasyczne na podkładach, podlew ciągły, płyty prefabrykowane). Zamontowano 2950 mb. szyn, 6 rozjazdów dwutorowych, 12 zwrotnic i 6 kompletów przyrządów wyrównawczych. Do budowy torowiska użyto 3000 m³ kruszyw różnych frakcji, wylano też po-

Zdjęcie: Mariusz Banduch

nad 700 m³ betonu. Wzdłuż nowego torowiska stanęło 60 słupów trakcyjnych, na których rozciągnięto 2360 mb. sieci trakcyjnej.

W ramach inwestycji wybudowana została również nowa podstacja trakcyjna wyposażona w nowe urządzenia, powstał nowy wiadukt tramwajowy nad Drogową Trasą Średnicową oraz most tramwajowy nad Rawą. Pasażerowie do dyspozycji otrzymają 4 platformy przystankowe, po dwie zlokalizowane na obu krańcach nowej linii, w pobliżu skrzyżowań z ul. Chorzowską i ul. Gliwicką.

Zadanie zostało ukończone i uzyskało pozwolenie na użytkowanie. Od piątku 22.12.2023 r. nowe torowisko będzie eksploatowane liniowo. Zarząd Transportu Metropolitalnego podjął decyzję o wydłużeniu trasy linii nr 25, która (jadąc od pętli w Szopienicach) nie skończy biegu na placu Wolności, ale pojedzie dalej wzdłuż ul. Gliwickiej, Grundmanna i Chorzowskiej do pętli przy Stadionie Śląskim.

Zadanie jest częścią „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020. Jego całkowity koszt znany będzie po zakończeniu wszystkich rozliczeń, ale szacowany jest na ok. 37 mln zł netto (ok. 45,5 mln zł brutto) z czego ok. 20 mln zł netto to dofinansowanie unijne.

Bolesław Knapik, prezes Zarządu spółki Tramwaje Śląskie S.A.

WIADOMOŚCI Z PLACU BUDOWY

w Bytomiu:

- W dniu 01.12.2023 r. Komisja odbiorowa zakończyła prace. Inwestycja na ul. Piekarskiej została odebrana.
- Na zadaniu od centrum do Stroszka prace dobiegają końca. W piątek 22 grudnia planowany jest pierwszy przejazd próbny.

Bytom skrzyżowanie ul. Tarnogórskiej i Chrzanowskiego

w Chorzowie:

- Wykonawca kontynuuje prace w zakresie wykonania końcowego fragmentu muru oporowego. W rejonie przejścia podziemnego trwa budowa nowej kanalizacji teletechnicznej. Prowadzone są również roboty związane z przygotowaniem nawierzchni pod montaż rozjazdów w rejonie ul. Metalowców. Na końcowym fragmencie ul. Nowa Krakusa wykonano przejazd przez torowisko. W pozostałym zakresie prowadzone są roboty w zakresie miejskim.
- Na terenie Zakładu Usługowo-Remontowego generalny wykonawca (firma KZN Rail Sp. z o.o.) wykonuje warstwy konstrukcyjne torowiska.

Chorzów, ul. Katowicka

w Dąbrowie Górniczej:

- Prace Komisji odbiorowej zakończyły się – inwestycja została odebrana. Wznowienie ruchu tramwajowego uzależnione jest od postępu robót w zakresie miejskim i powinno nastąpić w pierwszej połowie stycznia.

w Katowicach:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Grundmanna generalny wykonawca zgłosił gotowość do odbioru końcowego. Rozpoczęto odbiór zadania w dniu 15 grudnia. Obecnie trwają prace Komisji odbiorowej. Otwarcie inwestycji dla ruchu liniowego nastąpi 22 grudnia.

Katowice, ul. Grundmanna

w Mysłowicach:

- W przetargu na wyłonienie wykonawcy robót wystartowały trzy firmy: ZUE S.A.; Silesia Invest Sp. z o.o. Sp.k.; KZN RAIL Sp. z o.o. Trwają prace Komisji przetargowej.

w Rudzie Śląskiej:

- Pętla Chebzie pozostaje wyłączona z eksploatacji liniowej, a generalny wykonawca (firma NJN Damian Kłosek) prowadził prace rozbiórkowe i korytowanie a obecnie wykonuje warstwy konstrukcyjne torowiska.

w Sosnowcu:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Wojska Polskiego generalny wykonawca zgłosił gotowość do odbioru końcowego. Obecnie trwają prace Komisji odbiorowej.

w Świętochłowicach:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Łagiewnickiej generalny wykonawca zgłosił gotowość do odbioru końcowego. Obecnie trwają prace Komisji odbiorowej.
- Dla zadania modernizacji torowiska w ul. Katowickiej trwają prace Komisji odbiorowej.

Świętochłowice, ul. Łagiewnicka

w Zabrzu:

- Dla zadania w ciągu ul. Wolności w dzielnicy Zaborze wykonawca oddał infrastrukturę do ruchu i kontynuuje prace przy prowadzonym ruchu tramwajów. Trwają roboty wykończeniowe. Wykonawca zgłosił gotowość do odbioru końcowego. Komisja odbiorowa rozpoczęła prace.

Wszystkie wymienione w tekście inwestycje, związane są z Projektem pn.: „Zintegrowany Projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020.

W ramach cyklu artykułów, który zatytułowaliśmy „Spacery po regionie”, zachęcamy do wspólnych wędrówek ścieżkami Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Są to wyprawy niezwykle - odwiedzimy interesujące miejsca i obiekty, które znajdują się blisko nas, po sąsiedzku albo nawet w naszym mieście, a dla wielu wciąż pozostają nieznane.

Z uśmiechem na Smutną Górę

Zgodnie z naszą zapowiedzią z poprzedniego numeru, wracamy do powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Tym razem odwiedzamy piękny Chełm Śląski. Z jego najwyższego wzniesienia, zwanego Smutną Górą, rozciąga się widok na panoramę Doliny Przemyskiej.

Pierwszy zapis o miejscowości pochodzi z XIII wieku, a Jan Długosz w księdze Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis wymienia ją jako Chełm. W opracowaniach późniejszych spotkamy się z określeniami nazwy Chełm Wielki, czy z niemieckiego Groß Chełm. Obecna nazwa wsi funkcjonuje od 1966 roku.

Najstarsza wzmianka o wsi związana jest z działalnością biskupów krakowskich. Na ich zamek w Lipowcu, w 1291 roku napadł książę Jan II Żelazny. Zamku nie zdobył, ale złupił okoliczne wsie biskupie, w tym Chełm. Po tym incydencie i wniesionej przez biskupa Jana z Radlicza skargi do króla czeskiego Wacława IV, Chełm - wraz z Imielinem i Kosztowami - stał się własnością biskupią i aż do I rozbioru Polski w 1772 roku znajdował się w granicach Królestwa Polskiego. Wymienione trzy wsie tworzyły tzw. Klucz Chełmski, a sam Chełm był siedzibą wójta, który sprawował władzę w imieniu biskupów. W wyniku III rozbioru Polski w 1795 roku wieś włączona została w granice państwa pruskiego, a w czasie wojen napoleońskich (1803-1815), na krótko znalazła się ponownie w granicach Polski. Jednak na mocy umowy zawartej pomiędzy Austrią, Prusami i Rosją w 1818 roku Chełm znalazł się znów w granicach państwa pruskiego. Stan taki trwał aż do przyłączenia tych ziem w granice państwa polskiego w 1922 roku. W latach 1939-1945 miejscowość znajdowała się pod okupacją niemiecką, a po wojnie powróciła do Polski, zmieniając wielokrotnie swą przynależność administracyjną. W latach 1973-1975 Chełm należał do gminy Imielin, w latach 1975-1977 był częścią Tychów, a w latach 1977-1994 stanowił dzielnicę Mysłowic. Wyłączenie Chełma Śląskiego z Mysłowic i utworzenie gminy miało miejsce w 1994 roku.

Na rozwój Chełma Śląskiego największy wpływ miał przemysł górniczy, który pojawił się tutaj już w połowie XIX wieku. W 1843 roku rozpoczęły działalność dwie kopalnie węgla kamiennego: „Simonssegen” (Błogosławieństwo Szymona) oraz

Fot. Parafia Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim

Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim

„Agnessegen” (Błogosławieństwo Agnieszki). Natomiast w 1846 roku uruchomiono trzy kolejne kopalnie: „Chełm”, „Emanuelstrost” (Pocieszenie Emanuela) oraz „Hermannsglück” (Szczęście Hermann). Po II wojnie światowej część istniejących szybów kopalnianych weszła w skład dzisiejszej kopalni Piast-Ziemowit. Z innych przemysłowych zakładów działających na terenie Chełma Śląskiego należy wspomnieć o Fabryce Wentylatorów „FA-WENT”, która jest największym producentem tych urządzeń w Polsce.

Chełm Śląski do dzisiaj zachował charakter typowej wsi ulicówki. Przez jej środek prowadzi ulica Śląska, na której znajdują się najważniejsze historyczne obiekty miejscowości. Najbardziej charakterystyczną budowlą Chełma Śląskiego jest kościół pw. Trójcy Przenajświętszej. Murowana świątynia została wzniesiona w 1660 roku z fundacji bpa Andrzeja Trzebnickiego, w miejscu drewnianej kaplicy pochodzącej z 1551 roku. Kościół był kilkakrotnie przebudowywany i obecnie ma styl barokowy. W latach 1850-1890 rozszerzono go o nawy boczne, w latach 1904-1907 do korpusu od strony kruchty wejściowej

dobudowano wieżę wysoką na 51 metrów, a także zakrytą okalającą prezbiterium i kaplicę Serca Jezusowego. We wnętrzu kościoła na uwagę zasługuje barokowy ołtarz główny, ustawiony w prezbiterium z półokrągłym sklepieniem kolebkowym na gurtach, z wyciętymi sferycznymi lunetami. W ołtarzu centralną część zajmuje płaskorzeźbiony obraz Trójcy Świętej z początków XX wieku, a obok znajdują się dwie figury: św. Piotra i św. Pawła. Dodatkowo w ołtarzu umieszczono figury św. Jana Chrzciciela oraz św. Floriana. Na szczycie ołtarza widnieje przedstawienie Mojżesza z kamiennymi tablicami Dziesięciorga Przykazań. Autorem tego dzieła jest bawarski rzeźbiarz Stark z Numbergu. Prezbiterium od ołtarza oddzielone jest belką tęczową, a po jej bokach w kaplicach bocznych usytuowane są ołtarze Serca Pana Jezusa oraz Matki Bożej. Ponadto w kościele zachowała się zabytkowa chrzcielnica, a także organy z dekoracyjnym prospektem stojącym na chórze muzycznym. Za kościołem znajduje się cmentarz - założony już w XVI wieku, z krzyżem pochodzącym z 1848 roku oraz ciekawą architektonicznie kaplicą. Na cmentarnej bramie wejściowej dostrzeżemy cztery figury:

Ołtarz w kościele parafialnym

św. Jadwigi Śląskiej, św. Jana Nepomucena, św. Wojciecha (Adalberta) oraz św. Anny. Ciekawostką są wzniesione w 1901 roku w ogrodzeniu cmentarza Kapliczki Różańcowe. Po przejściu przez cmentarz i po wyjściu drugą bramą - na ulicę Chełmską, ujrzymy Smutną Górę (zwaną też Chełmską Górą lub Łysą Górą). Na wzniesieniu o wysokości 285 m n.p.m. znajduje się Brama Trzeciego Tysiąclecia, nazwana również Bramą Przejścia lub Milenijną, wzniesiona w 1999 roku dla upamiętnienia przełomu drugiego i trzeciego tysiąclecia. Brama ma kształt trójkąta z elementami symbolizującymi „Oko Opatrzności Bożej”, wszak herbem gminy jest właśnie ten znak. Przy okazji warto dodać, że nazwa Smutna Góra ma związek z wydarzeniami z lat 1861-1863. Na terenie Chełma i okolic szalała wówczas epidemia cholery azjatyckiej, która pochłonięła wiele śmiertelnych ofiar. Władze administracyjne wydały edykt zabraniający chowania ciał na przykościelnych cmentarzach. W Chełmie postanowiono grzebać zmarłych na stoku Chełmskiej Góry, z dala od domostw i studni. Po tych tragicznych wydarzeniach góra otrzymała nową nazwę, a w miejscu pochówku mieszkańcy utworzyli mały cmentarz i ustawili pamiątkowy krzyż. Wracając przez cmentarz do ulicy Śląskiej, zauważymy ustawioną na niewielkim skwerze Bożą Mękę, barokowy krzyż przydrożny z przedstawieniem Chrystusa Ukrzyżowanego i stojących pod krzyżem: Matkę Boską Bolesną i św. Jana.

Brama wejściowa na cmentarz

Nieco dalej znajduje się budynek plebanii, wybudowany w 1740 roku w stylu barokowym. Po przeciwnej stronie kościoła usytuowane są dwa charakterystyczne budynki. Pierwszy - w kolorze pomarańczowym to klasztor i dom opieki pw. św. Józefa, prowadzony od ponad 100 lat przez Siostry Służebniczki Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej. Drugi obiekt pochodzi z 1910 roku, a obecnie mieści się w nim Szkoła Podstawowa nr 2 im. Floriana Adamskiego (więźnia obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, zamordowanego przy ścianie śmierci w 1943 roku). Na pobliskim skwerze, u zbiegu ulicy Śląskiej z ulicą Konarskiego, znajduje się nowocześnie przebudowany budynek Urzędu Gminy w Chełmie Śląskim. Idąc dalej ulicą Śląską, wśród ciekawej zabudowy mieszkalnej Chełma Śląskiego, zauważymy jeszcze kilka zabytkowych obiektów. Na wysokości numeru 40 usytuowana jest murowana kapliczka św. Floriana. W szczycie nad wejściem do kapliczki mieści się mała wnęką z figurką św. Floriana. Proste wewnątrz kryje mały metalowy stół ołtarzowy, a nad nim obraz z przedstawieniem św. Jana Nepomucena, w charakterystycznej pozie z palcem na ustach. Natomiast po przeciwnej stronie ulicy Śląskiej, przy numerze 57, ustawiona jest kolumna z przedstawieniem Najświętszej Maryi Panny. Figura Matki Bożej stoi na kuli ziemskiej, a pod jej stopami znajduje się półksiężyc i głowa węża symbolizująca grzech. Głowa Maryi otoczona jest aureolą

Budynek Szkoły Podstawowej nr 2 im. Floriana Adamskiego

z dwunastu gwiazd. Kolumna pochodzi z 1834 roku, wzniesiona została na pamiątkę uratowania mieszkańców Chełma Śląskiego przed skutkami zarazy. Kolejna niezwykle kapliczka znajduje się na placu przy ulicy Śląskiej 108. Budowla pochodzi z drugiej połowy XIX wieku. Nad wejściem do kapliczki znajduje się niewielka nisza, w której ustawiona została figurka Chrystusa Frasobliwego. Kapliczka dedykowana została Maryi Niepokalanie Poczętej, na co wskazuje znajdujący się we wnętrzu kaplicy obraz Maryi z lilią, symbolem czystości. Na zakończenie wędrowki po Chełmie Śląskim warto zatrzymać się w okolicach zbiornika wodnego Dzieńkowice (zwanego również Imielińskim). Zbiornik utworzony został w dawnym wyrobisku piasku wykorzystywanego w górnictwie do celów podszkawkowych w latach 1973-1976. Pełni funkcję magazynu wody pitnej, zasilanego przede wszystkim w wodę przerzucaną z systemu rzek Soły i Skawy. Całkowita pojemność zbiornika Dzieńkowice wynosi 52,8 mln m³, zaś powierzchnia 7,3 km². Wybudowano tu także zapórę wysoką na 7 metrów. Zbiornik ten jest jednym z najczystszych w województwie śląskim, dlatego chętnie odwiedzany jest zwłaszcza latem przez rzeszę mieszkańców spragnionych wodnych kąpieli czy odpoczynku na piaszczystej plaży.

Tekst i zdjęcia: Adam Lapski
Przewodnik turystyczny

Kapliczka Niepokalanego Poczęcia NMP

Kolumna Maryjna

Boża Męka obok kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej

Boże Narodzenie na Śląsku i w Zagłębiu

Tradycje i zwyczaje związane ze świętami Bożego Narodzenia różnią się w zależności od części naszego kraju. Inaczej więc obchodzona jest Wigilia na Śląsku, a inaczej w Zagłębiu Dąbrowskim, choć wiele jest elementów wspólnych i przenikających się.

Dawne bożonarodzeniowe zwyczaje na Śląsku łączyły głęboką wiarę z ludowymi wierzeniami. Symbole religijne mieszały się z przedchrześcijańskimi przesądami, różne „magiczne” praktyki miały zapewniać dobrobyt, oswajając rzeczywistość i nieznaną przyszłość.

W okresie Adwentu kościoły i wiele śląskich domów zdobiły wieńce adwentowe z czterema świecami zapalonymi w kolejne niedziele. To one odmierzaly czas do Bożego Narodzenia. Domy zdobiły też tzw. betlijki, czyli niewielkie szopki ze sceną narodzenia Jezusa, które stawiano na szafkach lub komodach. W kątach izby stały z kolei snopki słomy, którymi po Wigilii gospodarz opatulał drzewka w sadzie. W Wigilię drzewkiem należało potrząsnąć, by zapewnić dobry plon.

Najwięcej zwyczajów dotyczyło Wigilii. Od rana kobiety zajmowały się przygotowywaniem wieczery, a panowie nie odmawiali sobie... drobnych psikusów. Należało oczywiście posprzątać dom (porządki zaczynało już od dnia św. Łucji – 13 grudnia) i ubrać choinkę, którą najczęściej zdobiono orzechami opatulonymi w sreberka, jabłkami, piernikami, ozdobami z bibułek i kolorowego papieru, łańcuchami ze słomy i oświetlano prawdziwymi świeczkami. Prezenty pod świąteczną choinkę w tradycji śląskiej przynosiło Dzieciątko.

Dla Ślązaków ważne były dawne symbole i obrzędy:

- należało być grzecznym, nie kłócić się, oddać wszystkie pożyczone rzeczy i niczego nie pożyczać, żeby szczęścia nie wydać z domu;
- dzieciom nie wolno było podjadać, żeby w brzuchach nie zaległy się... robaki,
- znany był obyczaj pasowania na złodzieja – dobrze było dla żartu coś podkraść, np. kawałek ciasta i pozostać niezauważonym;
- nie wolno było rąbać drewna – żeby głowa nie bolała, wbijać gwoździ w ścianę – żeby uniknąć bólu zębów, trzymać łokci na stole – żeby ręce nie chorowały;
- należało zachowywać się cicho, bo tego dnia w domu obecne miały być dusze zmarłych;
- zgodnie z porzekadłem „czapka na stole, krety zryją pole”, nie pozostawiano na stole nakryć głowy, bo kretowiska – zwłaszcza pod progiem domu – zwiastowały rychłą śmierć gospodarza;
- warto było trzymać pod wigilijnym stołem siekiere albo młot górniczy, co miało chronić przed chorobami nóg;
- od stołu można było odejść dopiero, gdy już wszyscy byli nasyćeni i zakończyli wieczerzę, bo kto złamał zakaz, ścigał na siebie ryzyko śmierci lub nieszczęścia.

Na świątecznym śląskim stole stawiano krzyż, paliły się świece, a pod obrus wkładano drobne pieniądze mające zapewnić rodzinie dostatek na cały rok oraz sianko (symbol ubóstwa i żłóbka, w którym leżał mały Jezus). Sygnałem do rozpoczęcia wieczery była – tak jak wciąż dzieje się w niektórych domach – pierwsza gwiazdka, której wypatrywały dzieci zniecierpliwione oczekiwaniem i całodziennym postem.

W miarę możliwości starano się, aby na stole pojawiło się 12 potraw

Świąteczne nakrycie stołu na śląskim stole

upamiętniających 12 Apostołów. Nie w każdym domu panował aż taki dobrobyt, ale z pewnością na przykrytym obrusem stole nie brakowało zupy rybnej i grzybowej (obyczaj wigilijnego barszczu przywędrował do nas później, ze Wschodu). Jedzono też siemieniotkę z kaszą (zupa z siemienia konopnego z pogańskimi krupami), moczke (bakaliowa potrawa z suszonych śliwek i piernika), makówki (makowo-miodowo-bakaliowa potrawa warstwowo przekładana bułkami) i tzw. peczkę, czyli kompot z suszu owocowego. Na stole miała być też sól, chleb, ziemniaki, groch, fasola, kasza, śledzie, kapusta z grzybami, orzechy, jabłka.

Przed rozpoczęciem wieczery modlono się i dzielono opłatkiem, który symbolizował m.in. wdzięczność i przebaczenie dawnych win. Opłatek, tyle że kolorowy, dawano też zwierzętom, które o północy ludzkim głosem miały wydawać opinię o gospodarzach.

Po wieczery śpiewano kolędy, a najmłodsi zaglądali pod choinkę z nadzieją, że Dzieciątko o nich nie zapomniało. O północy wszyscy domownicy szli na pasterkę. Pierwszy dzień świąt spędzano z najbliższą rodziną, drugi – dzień św. Szczepana – był dniem odwiedzin bliskich i przyjmowania kołędników. Wizyta kołędników była ważna, bo miała gwarantować dobrobyt. Niezwykle bogata i mocno zakorzeniona w folklorze ludowym jest także historia tradycji bożonarodzeniowych w Zagłębiu. Przygotowania do tego najważniejszego w roku dnia rozpoczynały się już wiele miesięcy wcześniej – latem zbierano i suszono owoce oraz grzyby, a jesienią kiszono kapustę. Sama Wigilia jest dniem inauguracyjnym cyklu świąt bożonarodzeniowych, trwający do 2 lutego, czyli do Matki Boskiej Gromnicznej. W dzień wigilijny, od samego świtu młodzi płątali sobie figle. Najczęściej byli to chłopcy. Zdarzało się, że rozbierali wóz lub sanie na części, które po cichu zanosili na dach chałupy lub stodoły i tam je montowali. Na dach wyciągali także pozostawione na podwórzu narzędzia. Pozostawione przedmioty były zbierane w jednym miejscu – np. w Ogrodzieńcu była to sadzawka za figurą św. Jana. Czasami do żartów przyłączały się także dziewczęta. Do porannych zwyczajów należało malowanie wapnem szyb w oknach, gdzie mieszkaly panny. Rysowano przeróżne figury przedstawiające ludzi, psy czy konie. Współcześnie w Zagłębiu nie praktykuje się już takich zwyczajów, choć jeszcze przed II wojną światową, w dzień wigilijny, w małych miejscowościach i wsiach zamaľowywano okna i zapychano kominy.

Dla wielu Zagłębiaków Wigilia jest dniem szczególnym. Dużą wagę zwraca

Fot. muzeumgornychorow.pl

Śląsko Wilijo 2023 to tradycyjne wydarzenie organizowane w Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie. W tym roku zadebiutowała muzealna Dygająca Kapela

się na przepowiednie. Do wszystkiego, co się w tym dniu wydarzy, przypisuje się ogromne znaczenie. Stąd wzięło się popularne powiedzenie „Jaka Wigilia, taki cały rok”.

Zgodnie z tradycjami 24 grudnia trzeba było wcześniej wstać. Na śniadanie zjadano proste potrawy, które musiały wystarczyć wszystkim do wieczora. Dobrym zwyczajem było także nie pożyczać tego dnia pieniędzy ani za dużo ich nie wydawać. Ci, którzy mieli jakieś długi, w tym dniu oddawali je. Przez cały dzień dbano również, aby nie kłócić się, ponieważ wróżyło to sprzeczki przez cały najbliższy rok.

Wieczera, podobnie jak dziś, rozpoczynała się po pierwszej gwiazdce, na którą z niecierpliwością czekały dzieci. Kiedy się pojawiła, stół posypywany był sianem i przykrywany białym obrusem. Wokół stołu zbierali się wszyscy domownicy. Gospodarz, żegnając się, brał opłatek, którym w pierwszej kolejności łamał się z gospodynią, a następnie z dziećmi i pozostałymi uczestnikami wieczery. Każde podzielenie się opłatkiem wieńczone było słowami: „łam mnie aż służ mnie”. Osoby, które brały opłatek od gospodarza, kłaniały się do ziemi i obejmowały go za nogi. Po życzeniach wszyscy zasiadali do wieczery. Ważna była także liczba osób przy stole. Według przesądu musiała ona być parzysta. W przeciwnym wypadku, ktoś z obecnych mógł nie dożyć następnych świąt.

Nieparzysta musiała być także liczba potraw. W biednych rodzinach były trzy potrawy, a w bogatych siedem. Na stoły podawano kaszę jęczmienną z siemianką (mlekiem wyciskanym z siemienia konopnego), kaszę z grzybami, kluski tatarskie z makiem, chleb i strucle z miodem, garusek ze śliwek suszonych

Fot. muzeumzagłębia.pl

Praca nagrodzona w XXIII edycji konkursu „Szopka bożonarodzeniowa w tradycji chrześcijańskiej”, organizowanego przez SP nr 10 w Będzinie, Parafię Świętej Trójcy w Będzinie i Muzeum Zagłębia

z grochem lub fasolą, makielki, kapustę z grzybami i grochem oraz śledzie.

Obecnie potrawy serwowane na zagłębiowskich stołach różnią się od tych z XIX wieku. Panuje większa dowolność – jedni podają dwanaście, a drudzy siedem, dziewięć lub trzynaście potraw. Prócz ryb gospodynie przygotowują m.in. zupę grzybową lub barszcz czerwony z uszkami, a także kluski z makiem, łazanki z kapustą, kapustę z grzybami i grochem, kompot z suszonych śliwek bądź innych owoców oraz ziemniaki i pierogi.

W czasie trwania wieczery od stołu mogła wstawać jedynie gospodyni. Po Wigilii wszyscy domownicy wspólnie śpiewali koledy oraz wróżyli. Dziewczęta przepowiadały, która pierwsza wyjdzie za mąż. Każdy z domowników przygotowany był także na niespodziewanego gościa. Mężczyzna przepowiadał szczęście, a kobieta – niepowodzenie i smutek.

W latach powojennych, w szczególności na wsiach, po wieczery gospodarze zanosili do zagrody opłatek i częstowali nim zwierzęta. Zanoszono także chleb i ostatki z wieczery. Słomą spod wigilijnego stołu owijano zaś drzewa w sadzie. Wierzono, że dzięki temu drzewa te będą rodzić więcej owoców. Następnego dnia odprawiano również święcenia ziarna i grochu. Wigilię i pierwszy dzień świąt spędzano w domu w gronie najbliższych. W latach międzywojennych unikano w tych dniach wszelkich prac domowych – wszystko należało zrobić w wigilijny poranek. Drugiego dnia świąt odwiedzano również rodzinę, znajomych i sąsiadów. Dzień św. Szczepana rozpoczynał czas koledowania, który trwał aż do 6 stycznia.

Źródła: muzeum.gliwice.pl, slaskie.travel, muzeumzagłębia.pl

Fot. muzeumzagłębia.pl

Nakrycie stołu w Izbie Zagłębiowskiej w klimacie dwudziestolecia międzywojennego, grudzień 2020 r., Pałac Mieroszewskich

Fot. muzeumzagłębia.pl

Świąteczny wystrój Izby Zagłębiowskiej, grudzień 2020 r., Pałac Mieroszewskich

Plan zrównoważonej mobilności dla Metropolii

Kolej ma być głównym środkiem transportu w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, przy jednoczesnym spadku udziału podróży samochodem. Takie jest główne założenie przyjętego przez zarząd GZM Pakietu Dobrej Mobilności.

W skład Pakietu wchodzi: Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (nazwany „Dobra mobilność 30/50”) oraz dokumenty diagnostyczne. – Działając w oparciu o ten dokument, będziemy w stanie efektywnie rozwiązywać problemy transportowe w regionie, a także wpływać na ograniczenie niskiej emisji i poprawę bezpieczeństwa na drogach. Plan mobilności stanowi także podstawę do przyznawania środków unijnych na projekty z zakresu mobilności i transportu – mówi Grzegorz Kwitek, członek zarządu GZM. Zgodnie z założeniami planu, kolej ma być podstawą do przemieszczania się po Metropolii. W dokumencie wskazano szkielet sieci komunikacyjnej – podzielony na korytarze kolejowe główne (pociągi kursujące z częstotliwością co 10, 12 lub 15 minut w szczycie) i pomocnicze (20 lub 30 minut w szczycie). Pozostałe środki transportu będą miały rolę bardziej lokalną, dostosowywaną do miejscowego układu urbanistycznego. Każdą podróż rozpoczynamy i kończymy pieszo, dlatego też wiele elementów planu mobilności skupia się na bezpieczeństwie pieszych, szczególnie w obrębie szkół.

– Plan zakłada realizację konkretnych projektów do 2030 roku, aby w 2050 osiągnąć zamierzone efekty. Stąd nazwa „Dobra mobilność 30/50” – wyjaśnia Marcin Domański, zastępca dyrektora Departamentu Komunikacji i Transportu w GZM.

– W dłuższym horyzoncie czasowym mówimy o leczeniu przyczyn poprzez rozwój miast zorientowany na wygodny i sprawny transport kolejowy w czterech głównych korytarzach, natomiast w perspektywie roku 2030

celem jest leczenie skutków poprzez zwiększenie dostępności największych centrów miast przy pomocy kolei oraz uporządkowanie przestrzeni zajmowanej przez samochody w miastach Metropolii – dodaje Marcin Domański. Plan zrównoważonej mobilności został uchwalony w części dotyczącej GZM, choć dokument odnosi się do całego Subregionu Centralnego, a więc znacznie większego obszaru, który liczy 81 miast i gmin woj. śląskiego. To właśnie Subregion Centralny opracował przed laty studium transportowe, które zostało wykorzystane w pracach nad planem mobilności miejskiej. Dokument został m.in. wzbogacony o poszerzone badania eksploracyjne oraz wiedzę wypracowaną w ramach Metropolitalnych Szkół Prototypowania.

Oprócz planu mobilności miejskiej, Pakiet Dobrej Mobilności zawiera także dokumenty diagnostyczne, jak instrukcja dotycząca kształtowania polityki parkingowej. W przyszłości pakiet będzie uzupełniany o kolejne instrukcje i standardy z zakresu szeroko rozumianej mobilności.

Napisanie dokumentu to tylko jeden z celów. Kolejnymi krokami będzie realizacja idei w nim zawartych. Do tego wymagana będzie intensywna wspólna praca samorządów, zarządców transportu, dróg i nieruchomości, jak i ciągła ewaluacja postępów.

Pakiet dobrej mobilności można pobrać ze strony: bip.metropoliagzm.pl

Krzyżówka świąteczna

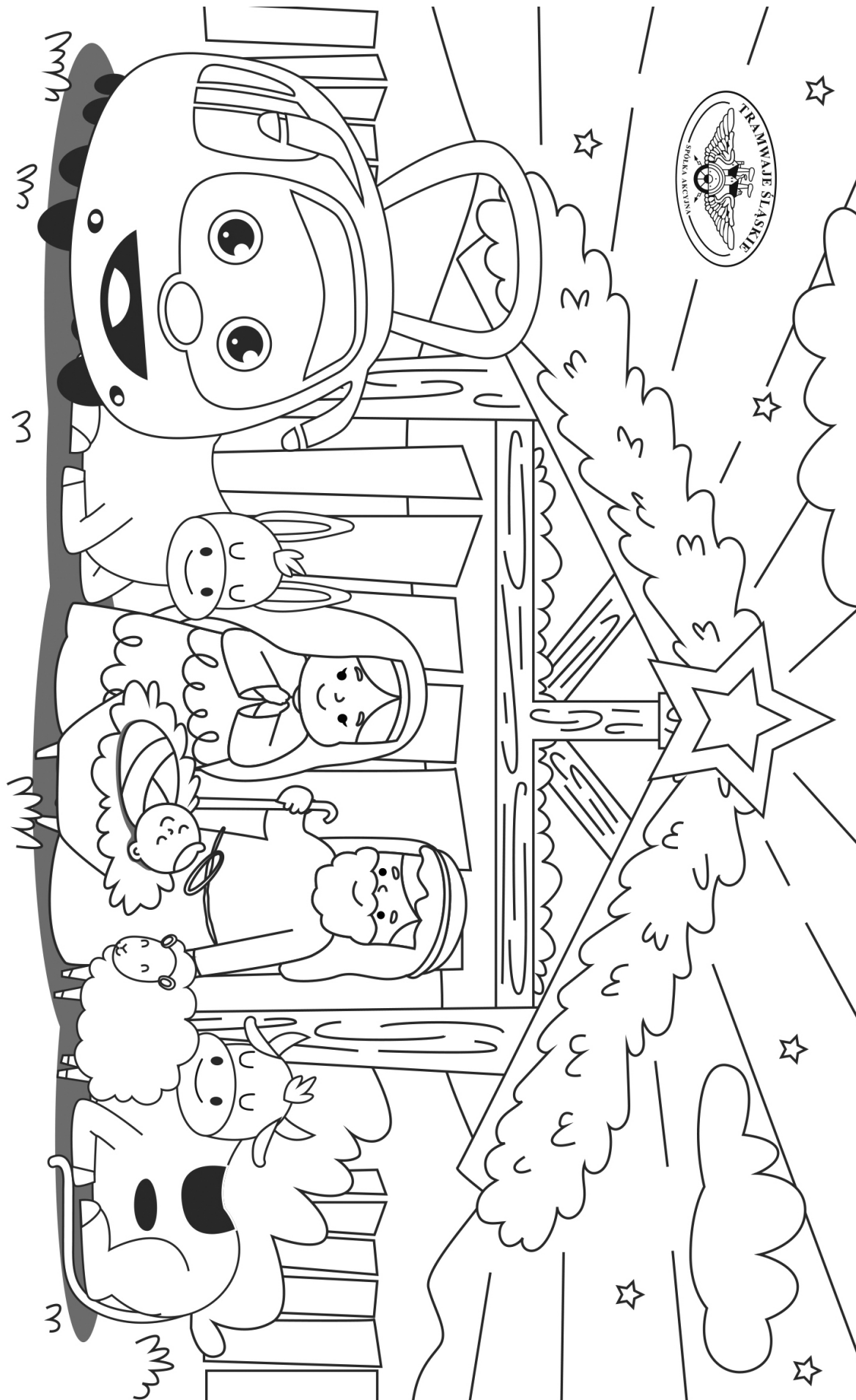
Dawna nazwa stolicy Korei Pn.	▼	Rozgałęzienia tchawicy	▼	Bywa marsowa	Dawny nauczyciel	▼	Płetwonogi ssak	▼	Laboratoryjne naczynie	▼	Produkują książki	▼	Dobrobyt
Świąteczne drzewko	▼	Zrobi kaszkiet	▼	Neuroza	▼	... Młodych Panów	▼	Szpaler żołnierzy	▼		▼		
Oplata za naukę	▼		▼		▼	Kruche ciasteczko	▼		▼		▼		Chroniony uchodźca
	▼		▼		▼	Stożek (daw.)	▼		▼		▼		
Mieszkanca tureckiej stolicy	▼		▼		▼		▼	Pałeczka dyrygenta	▼		▼		
	▼		▼	Radz. auto jak rzeka	▼		▼		▼	Biały kruk	▼		
Region w Grecji	▼		▼		▼		▼	Msza w adwencie	▼		▼		
Białko w mleku	▼		▼		▼		▼		▼	Ptasi śpiew	▼		
	▼		▼	Maria Skłodowska-...	▼		▼		▼		▼		
Zapisane na dysku	▼	Richard (zm. 1985), ang. aktor	▼	Szalom, żyd. pisarz	▼		▼	Zespół komórek	▼		▼		
	▼		▼	Trzonek	▼		▼		▼		▼		
	▼		▼		▼		▼		▼	James, zbudował pierwszą maszynę parową	▼	Sidla	Twardy metal lub mocz
Kruża	▼	Wyspy Żółwie	▼	Zna się na ptakach	▼		▼		▼		▼		
12 tuzinów	▼		▼		▼		▼		▼		▼		
Ognisko góralskie	▼		▼		▼		▼		▼	Okrycie na konia	▼	Rodaczka lub makaron	Święty z Synaju
	▼		▼		▼	Daje środki na rozwój firmy	▼	Fiński epos	▼	Sklejka	▼		
	▼		▼		▼		▼	Galilejska	▼		▼		
Pani ze stolicy nad Tamizą	▼		▼		▼		▼		▼	Biały w kinie	▼		
	▼		▼		▼		▼		▼	Wzorzec	▼		
	▼		▼		▼	Kozłək lekarski	▼		▼		▼		
	▼		▼		▼		▼		▼		▼		
Samica daniela	▼	Gody cietrzewi	▼	Danuta, śpiewała "Tyle wdzięku"	▼		▼		▼		▼	Bożek leśny	Typ wybrzeża morskiego
	▼		▼		▼	Złota - w sadzie	▼		▼		▼		
	▼		▼		▼	Wars i ...	▼		▼	Szczęście	▼		
Korek uliczny	▼		▼		▼		▼	Balkańskie państwo	▼		▼		
Olbrzym	▼		▼		▼		▼		▼		▼		
	▼		▼		▼	Stolica Norwegii	▼		▼	Rozkaz, dekret carski	▼		
	▼		▼		▼		▼		▼		▼		
Oprzęd	▼		▼		▼		▼	Rarytasy jak owoce	▼		▼		
Pan dla Włocha	▼		▼		▼		▼		▼		▼		

Litery w kolorowych kratkach, czytane rzędami, utworzą rozwiązanie - tytuł kolędy.

Wśród czytelników, którzy nadesłali prawidłowe rozwiązania do 15 stycznia na adres wydawcy rozlosujemy nagrody rzeczowe. Z laureatem z poprzedniego numeru skontaktujemy się osobiście.

Adres redakcji: Agencja Mediów Lokalnych mediaL, ul. Katowicka 105, 41-500 Chorzów.
Rozwiązania można przysyłać pocztą elektroniczną (na adres: biuro@agencjamedial.pl).
Uwaga: oprócz adresu nadawcy należy podać numer telefonu kontaktowego.

Pokoloruj tramwajowy świat

Zapraszamy najmłodszych Czytelników do zabawy w kolorowanie. Co miesiąc, w tym miejscu, znajdziecie obrazki o tematyce tramwajowej. Od dziecięcej wyobraźni i pomysłowości zależeć będzie jakimi wypełnią się one kolorami. Pora szykować kredki i do dzieła!